הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר קניין

משנה למלך על משנה תורה, הלכות שלוחין ושותפין

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות שלוחין ושותפין

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-שלוחין-ושותפין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
הלכה ה 4
הלכה ח 8
פרק ב 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ה 9
הלכה ו 10
הלכה ז 10
הלכה ח 11
פרק ג 11
הלכה א 11
הלכה ג 12
הלכה ד 12
הלכה ז 12
הלכה ט 13
פרק ד 13
הלכה ד 13
פרק ה 14
הלכה א 14
הלכה ב 14
פרק ז 15
הלכה א 15
פרק י 16
הלכה ה 16
הלכה ו 16

פרק א

הלכה ב

שליח שעבר על דברי משלחו לא עשה כלום כו'. בכמה מקומות מבואר דמצי א"ל לתקוני שדרתיך וכו'. וכתב מהרימ"ט ח"מ סימן פ"א בשם הרב מהר"י קולון ז"ל שורש קי"ב שאין אומרים הלך אחר לשון התנאי דוקא עד שלא נלמוד ממנו לחייב המתנה כי אם באותו התנאי שהוזכר דוקא כו' ולכאורה יקשה עליו מכל הני מילי שהבאתי דלא אמרינן מראה מקום הוא לו אלא קפידא הוי אע"פ שלא יקשה עליו זה יותר וכו' יע"ש והכי אמרינן בפרק הספינה (דף ע"ו) ועיין במ"ש הטור סימן קצ"ז דמשמע מדבריו דלא אמרינן קפידא אלא דוקא היכא דלא הוי למעליותא אבל היכא דשינה למעליותא אמרינן מראה מקום הוא לו. ועיין במ"ש מרן הב"י סימן ס"א בשם ר' ירוחם ז"ל. שליח ששינה חייב באונסין אף שלא היה השינוי סיבת האונס ואף דגבי שומר קי"ל דתחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור מ"מ שליח שאני כ"כ הרב ל"ר סימן ק"פ ועיין בתשובת המבי"ט סימן קע"ט שנראה שחולק בזה וכ"כ הרב ש"ך סימן קפ"ג ס"ק ט'. וראיתי למרן בתשובה כ"י שהביא סברת המבי"ט והרבה בראיות לסתור דבריו ועיין בתשובת הר"ן סימן פ' ועיין מהרש"ך ח"ג סימן ס"ד וס"ה וס"ו ותראה איך הרש"ך ומהר"א מונסון ס"ל דשליח חייב באונסין אף שלא בא האונס מחמת השינוי ומהר"ש גאביזון ז"ל ס"ל דאינו חייב באונסין יעו"ש שהאריכו בדין זה ועיין בתשובת מהר"י הלוי סימן ע"ו ועיין במ"ש מרן סימן קע"ו סל"ד ובמה שרמזתי שם ודוק. (*א"ה תמצאנו בפ"ד מהלכות אלו דין ד' יע"ש):

הלכה ה

הנותן מעות לשלוחו ליקח בהם חטים כו'. בפרק הגוזל עצים ת"ר הנותן מעות לשלוחו ליקח בהם חטים ולקח מהם שעורים שעורים ולקח מהם חטים תניא חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו ותניא חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע א"ר יוחנן לא קשיא הא ר"מ והא רבי יהודה הא ר"מ דאמר שינוי קונה ומש"ה אם הותירו הותירו לו והא ר"י דאמר שינוי אינו קונה ומש"ה אם הותירו הותירו לאמצע ואף דשינוי אינו קונה אפ"ה אם פחתו פחתו לו דלאו לעוותי שדריה מתקיף לה ר"א ממאי דילמא ע"כ לא קאמר ר"מ אלא במידי דחזי ליה לגופיה אבל לסחורה לא אמר דשינוי קונה אלא אר"א הא והא ר"מ ולא קשיא כאן לאכילה כאן לסחורה ברייתא דקתני אם הותירו הותירו לו מיירי לאכילה דכל מידי דלגופיה קפיד ושינוי קונה ובריתא

דקתני אם הותירו הותירו לאמצע מיירי לסחורה ובכל מידי דאיכא רווחא ניחא ליה ומש"ה כי הותירו לאו שינויא הוא. והנה כפי סברת ר"א דר"מ לא מיירי אלא במידי דחזי ליה לגופיה א"כ ר"י דפליג הוא אף במידי דחזי ליה לגופיה. אך יש להסתפק אליבא דר"א לר"י היכא דשינה מה יאמר אם יאמר דאם הותירו הותירו לו או אם יאמר דהותירו לאמצע ואפשר דאף אליבא דר"י דאית ליה דשינוי אינו קונה מ"מ מודה דבמידי דחזי לגופיה איכא קפידא ונתבטל השליחות וכיון דנתבטל השליחות לא שייך לומר אם הותירו הותירו לאמצע דכיון דשינה מי הודיעו לבעל חטים שיקנה חטים לבעל המעות וכסברת בני מערבא. אלא דלפ"ז קשה לר"א דהוה ליה למימר הא והא ר"מ ור' יהודה ובריייתא דקתני אם הותירו הותירו לו מיירי לאכילה ואף לר"י דקאמר שינוי אינו קונה מ"מ כיון דנתבטל השליחות אם הותירו הותירו לו ובריייתא דקתני הותירו לאמצע מיירי לסחורה וא"כ לא הוי שינוי דבכל מידי דאיכא רווחא ניחא ליה ומש"ה אם הותירו הותירו לאמצע ואפשר לומר דר"א מודה לר"י דלמאן דאית ליה דשינוי אינו קונה אף שנתבטל השליחות אם הותירו הותירו לאמצע ומש"ה לא מצי לאוקמי כולהו כר' יהודה דכיון דשינוי אינו קונה אמאי קתני אם הותירו הותירו לו ומש"ה אוקי לכולהו כר"מ ולפ"ז ל"פ ר"א עליה דר"י אלא בחדא דאית ליה דבמידי דסחורה לא חשיב שינוי אם שינה לכ"ע וא"כ אף לר"מ דשינוי קונה במידי דסחורה השכר לאמצע דבכל מידי דאיכא רווחא ניחא ליה וכ"ש לר' יהודה דאפילו דנימא דחשיב שינוי מ"מ השכר לאמצע דשינוי אינו קונה. הכלל העולה דלפי הפירוש הראשון ר"א פליג עליה דר"י בתרתי חדא דלר"י אליבא דמ"ד שינוי אינו קונה אף דהוי שינוי ונתבטל השליחות השכר לאמצע ולר"א כל ששינה אף למ"ד שינוי אינו קונה אין השכר לאמצע כיון דנתבטל השליחות וזאת שנית דלר"י במידי דסחורה נמי חשיב שינוי אם שינה ופליג ר"מ ורבי יהודה אם שינוי קונה או לא ולר"א במידי דסחורה לא חשיב שינוי דבכל מידי דאיכא רווחא ניחא ליה. ולפי הפירוש השני ל"פ ר"א עליה דר"י אלא בחדא דמודה ר"א דאליבא דמ"ד דשינוי אינו קונה אם שינה אף דחשיב שינוי כגון באכילה השכר לאמצע ול"פ אלא אליבא דר"מ דלר"י אף לסחורה ס"ל דלר"מ חשיב שינוי וקונה ולר"א אליבא דר"מ דלסחורה לא חשיב שינוי. ומיהו ברייתא דקתני אם הותירו הותירו לאמצע מיתוקם אליבא דר"מ במילתא דסחורה משום דלא חשיב שינוי ואליבא דר' יהודה אף במילתא דאכילה משום דשינוי אינו קונה. אך ברייתא דקתני אם הותירו הותירו לו לא מיתוקמא כי אם כר"מ דאית ליה שינוי קונה דלר' יהודה כיון דשינוי אינו קונה לעולם אם הותירו הותירו לאמצע: ודע דלר"י בין לאכילה בין לסחורה אם שינה חשיב שינוי ולר"מ שינוי קונה אף לסחורה

ולר' יהודה שינוי אינו קונה אף לאכילה וזה פשוט מדקאמר הא ר"מ והא רבי יהודה ולא קאמר או כולהו כר"מ או כולהו כרבי יהודה. ובגמרא מחכו עלה במערבא לרבי יוחנן אליבא דרבי יהודה וכי מי הודיעו לבעל חטים שיקנה חטים לבעל מעות ע"כ כלומר בשלמא לר"א דס"ל דכל לסחורה לאו משנה הוא דבכל דהו ניחא ליה ניחא דמש"ה השכר לאמצע משום דשליחותיה דבעל המעות קא עביד וקני בעל המעות מחצית השכר אבל לר"י דחשיב שינוי נהי דשינוי אינו קונה לר' יהודה מ"מ מהיכן זכה בעל המעות במחצית השכר שהרי נתבטלה השליחות ובעל החטים לא נתכוון להקנות לבעל המעות. והתוספות צדדו בסברת בני מערבא וכתבו אם נפרש דמהאי טעמא אין קונה אותו המשלח אבל לוקח דהיינו שליח קנה איכא למיפרך נמי לר"א אמאי לא אוקי נמי הא והא כר' יהודה כאן לאכילה כאן לסחורה ההיא דקתני אם הותירו הותירו לו היינו לאכילה דקפיד ולאו שליחותיה קא עביד הלכך לא קני להו בעל המעות כלל משום טעמא דמי הודיעו לבעל חטין וההיא דקתני אם הותירו הותירו לאמצע לסחורה דלא קא קפיד ושליחותיה קא עביד הלכך קני להו בעל המעות ואם הותירו הוא לאמצע ומיהו אם פחתו פחתו לו דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי דהא כי מוקמינן לה כר"מ להך ברייתא ומיירי לסחורה טעמא דאם פחתו פחתו לו הוי משום דא"ל לתקוני שדרתיך. וכתבו ומיהו אין קושיא כל כך לר"א כמו לר"י הלכך לא פריך אלא לר"י כלומר דלעולם אליבא דבני מערבא לוקח דהיינו שליח קנה וכ"ת לפ"ז אמאי לא הקשו בני מערבא לר"א אמאי לא אוקי נמי לכולהו כר' יהודה וכאן לאכילה וכאן לסחורה משום דלר"י היא קושיא חזקה דאליבא דבני מערבא הדין שא"ר יוחנן דלר' יהודה דאמר שינוי אינו קונה אף דחשיב שינוי השכר לאמצע דין זה אינו אמיתי דלדידהו אף דשינוי אינו קונה מ"מ כיון דנתבטל השליחות אם הותירו הותירו לו משום דשליח קנה אבל דינו של ר"א דאוקי לכלהו כר"מ וכאן לאכילה וכאן לסחורה הדין הוא אמת אליבא דבני מערבא משום דלסחורה לא חשיב שינוי דבכל מידי דאיכא רווחא ניחא ליה ומש"ה השכר לאמצע אלא דקשיא ליה דה"ל לאוקמי נמי לכולהו כר' יהודה וזו אינו קושיא כל כך מאחר שהדין דין אמת:

עוד צדדו ואם נפרש מי הודיעו לבעל חטים שיקנה חטים לבעל מעות הרי בעל מעות לא קנה ושליח נמי לא קנה שלא נתכוון לקנות לעצמו וחוזר המקח כמו מקח טעות אז ליכא למיפרך לר"א דלא מצי לאוקומי תרווייהו כר' יהודה דכיון דשינוי לא קני לר' יהודה א"כ אמאי אם פחתו פחתו לו אפילו לאכילה הא כיון דקא מקפיד ולאו שליחותיה קא עביד ואיכא למימר מי הודיעו לבעל חטים שיקנה חטים לבעל מעות א"כ חוזר המקח וא"כ

אמאי אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו דמשמע שקונה אותו השליח ע"כ. והנה כפי צד זה מאי דמחכו במערבא עליה דר"י הוא בתרתי דאוקי ברייתא דקתני אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע כר' יהודה דאמר שינוי אינו קונה דכיון דחשיב שינוי נהי דלא קני מ"מ אין כאן שליחות כלל וא"כ מי הודיעו לבעל חטים שיקנה חטים לבעל המעות וא"כ גם השליח לא קנה שהוא לא נתכוון לקנות לעצמו וא"כ אמאי אם פחתו פחתו לו הא מן הדין הוא שחוזר המקח לבעל החטים וכן אם הותירו הותירו לבעל החטים ובשלמא לר"א ניחא דאוקי ברייתא דקתני אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו כר"מ ובמידי דאכילה ניחא דמש"ה פחתו לשליח והותירו לשליח דנהי דלא נתכוון לקנות לעצמו מ"מ מן הדין הוא דשינוי קונה ואידך דקתני השכר לאמצע הוא בסחורה דלא הוי שינוי ושליחותיה קא עביד וקנה בעל המעות ואפ"ה אם פחתו פחתו לו משום דא"ל לתקוני שדרתיך אבל כולהו כר' יהודה לא הוה מצי לאוקומי דנהי דהך דקתני אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע הוה מצי לאוקומי כר' יהודה ובמידי דסחורה דליכא קפידא ושליחותיה קא עביד ומש"ה השכר לאמצע ואפ"ה אם פחתו פחתו לו משום דא"ל לתקוני שדרתיך דומיא דמאי דאוקי לה אליבא דר"מ. אך אידך דקתני אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו לא מציא אתיא כר' יהודה דכיון דנתבטל השליחות בעל המעות לא קנה וגם השליח לא נתכוון לקנות לעצמו ואיהו אית ליה דשינוי אינו קונה וא"כ מן הדין לרבי יהודה במידי דאכילה הפחת והיתרון הוא לבעל החטים משום דחוזר המקח כמו מקח טעות ומאי דנקטו התוספות בתחלת דבריהם אמאי אם פחתו פחתו לו אה"נ דהקושיא ג"כ היא מסיפא דברייתא דאמאי אם הותירו הותירו לו דכיון דנתבטל המקח כמו מקח טעות הפחת והיתרון הוא לבעל החטים אלא דהתוס' נקטו רישא דברייתא והקושיא היא מרישא ומסיפא דלא מצי לאוקומה כר' יהודה וזהו דבסוף דבריהם כתבו רישא וסיפא שכתבו אמאי אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו. אך קשה לי לישנא דתוס' שכתבו א"כ אמאי אם פחתו פחתו לו אפילו לאכילה כו' ע"כ ולשון זה דאפילו איני מבין אותו (א"ה עיין לקמן פ"ד מהלכות אלו דין ד' ובספר מגיד מראשית האריך בדין זה יעו"ש. וכתב בטח"מ סימן קפ"ה בשם הרשב"א דאין השליח יכול לקנות לעצמו דאין המכר אלא הוצאה מרשות לרשות כו' ובספר בני חיי כתב דרמב"ם והסמ"ג והגאונים פליגי אהרשב"א ומצי המוחזק לומר קים לי. והמעיין במ"ש ה"ה פ"ו מהלכות עירובין דלא יקנה לו בפת של עצמו דאין שליח קונה ומקנה יראה דהרמב"ם מודה בדינו של הרשב"א שהרי דין זה של ה"ה ז"ל מיסודו של הרשב"א הוא כמ"ש הר"ב בני יעקב (דף קכ"א ע"ד) ועיין בתשובת

מהרש"ך ח"ב סימן ק"ו וח"ג ס"ס ס"ה. ולפ"ז מ"ש הרמב"ם פי"ז מהלכות אישות דין י"ד דאלמנה ששמה לעצמה בלא ב"ד לא עשתה כלום לאו למימרא דאם היה שם ב"ד הדיוטות זכתה לעצמה אלא איידי סיפא נקטיה לאשמועינן דהיכא דמכרה לאחרים אפילו בלא שומת ב"ד מכרה קיים אבל לדידה אפילו בב"ד הדיוטות לא עשתה כלום כל שלא היו שם ב"ד מומחים משום דאמרינן לה מאן שם ליך. וקצת סמך לזה ממ"ש ה"ה שם וז"ל ולדעת רבינו אפשר שכל שהיו שם ג' בקיאים בשומא אם שמה לעצמה מדעתם מעשיה קיימים. גם הר"ן כתב וכן נראה דעת הרמב"ם כו' אלמא דמספקא להו בדעת הרמב"ם דאפשר לפרש דבריו כאמור. ומ"מ אפילו תימא דכוונתו ז"ל לומר דכל שהיו ב"ד הדיוטות מעשיה קיימין כמו שנראה מפשט דבריו נראה דאין זה סותר לדינו של הרשב"א דשניא ההיא דאיירי בשליח דבמקום בעלים הוא עומד ואינו יכול לזכות לעצמו וכההיא דעירובין דכתב ה"ה אבל גבי אלמנה ס"ל להרמב"ם דלא דמיא לשליח שהרי הנכסים בחזקתה קיימי ושלה היא מוכרת ולאו שליחותייהו דיתמי קא עבדא וכה"ג כתב מרן הכ"מ פי"ז הלכות אישות דין ט"ז יע"ש אבל אה"נ דלגבי שליח דעלמא ליכא פלוגתא ותדע שכן הוא דהרי מרן בש"ע א"ה סימן צ"ב וק"ג פסק דאלמנה שמכרה בלא ב"ד הדיוטות לא עשתה כלום דמשמע דבב"ד הדיוטות מעשיה קיימים ואילו בח"מ סימן קפ"ה ס"ב פסק כהרשב"א ולפי דברי הרב בני חיי קשיא הלכתא אהלכתא וע"כ אית לן לחלק כדכתיבנא):

הלכה ח

או אפילו היו כתובים בו סימנים ואותיות שביניהם ביחוד. הרבה פירושים נאמרו בהאי הלכתא דאין משלחין מעות בדיוקני ולפי דברי רבינו כמו שהביא מהריק"א משמע דמפרש פלוגתייהו דאם בא כתב לנפקד עם חתימות וציורים שידוע ביניהם אם נותן הפקדון הזה ואחר כך אם יבא המפקיד ויאמר שהוא לא שלחו אם נאמן או נאמר כיון שהביא הסימנים הידועים ביניהם אין לחוש דאיתרמי אחר שזייף כן ושמואל חשש לזה שמא אחר עשה זה ור"י לא חייש זהו הנראה במחלוקתם במה שהביא מהריק"א לדברי רבינו אלא שאיני יכול לפרש מאי דאיתמר בגמרא אמרו לשמואל מאי תקנתיה כדר' אבא כו' לפי דרך זה שאין לו דמיון כלל לפי מ"ש במחלוקתם וצ"ע:

פרק ב

הלכה א

אין העכו"ם נעשה שליח לדבר מן הדברים שבעולם כו'. הרב משאת בנימין בתשובה סימן צ"ז נסתפק בהא דאמרינן דאין העכו"ם עושה שליח ואינו נעשה שליח אם הוא דוקא עכו"ם לישראל אבל עכו"ם לעכו"ם מצי עביד שליח יע"ש. ועיין בירושלמי פ"ק דתרומות הלכה א' ותמצא שדין זה ליתא אלא שאין העכו"ם בתורת שליחות כלל ועיין ברפ"ו דדמאי. (*א"ה עיין מגן אברהם סימן תמ"ח סק"ג ובספר בית שמואל ס"ס ה' ומהר"ם מינץ בתשובה סימן ה' ועיין בספר חות יאיר סימן מ"ט בדין אמירה לעכו"ם בשבת והש"ך ח"מ סימן רמ"ג ס"ק ה' הביא דברי המ"ב שכתב כן בפשיטות):

הלכה ב

לפיכך השולח בנו קטן כו'. דברי רבינו סתומים דמשמע דאיסר נתן ביד הקטן וזה א"א דלמה נתן את האיסר כיון שנתן לו השמן בדמי האיסר ועוד מה זה שכתב החנווני חייב לשלם דמשמע בין האיסר בין השמן והא גבי איסר לא שייך תשלומין דשל חנוני הוא ובכאן מוכרח דחסרון לשון יש וצריך לגרוס השולח בנו קטן אצל חנוני ופונדיון בידו ומדד וכו' דפונדיון שני איסרים הם וצ"ע:

הלכה ה

ראובן שקנה שדה משמעון כו'. מ"ש מרן בכ"מ ורבינו סתם הדברים דמשמע ליה דבכלל הלשון הוא. נראה דכוונת הרב לדייק מדברי רבינו שכתב לעצמי אקנה ולא כתב לעצמי קניתי לומר שבמלה זה כלל התירוץ הנאמר בגמ' דאמר לעדים שטרא אחרינא בעינא והיינו שכתב רבינו דאם אמר אקנה משמע אקנה מאותו שנכתב השטר על שמו שיכתוב לו שטר מכירה ומשמע אקנה פעם אחרת שיכתוב לו שטר אחר המוכר וכיון דא"ל למוכר לדידיה משמע ודוק. כתב הריב"ש בתשובה סימן ר"ן וז"ל ואף אם הודיע בשעת הקנייה שלעצמו הוא קונה אותה אלא שעושה השטר בשם בנו אעפ"כ אין כופין הבן לעשות השטר דמצי אמר לא יקרייכו בעינא ולא זילותייכו בעינא כדאיתא בפרק הגוזל כו'. ועיין בספר פ"מ ח"ב סימן פ"א שדקדק מדברים אלו דאף בשטר הודאת אמנה שייך לומר לא יקרייכו בעינא ולא זילותייכו ולא ראה שהרב ז"ל בסוף דבריו ביאר דבריו שהרי כתב וז"ל אלא שאין כופין את הבן לעשות שטר מכירה כדאיתא בפרק הגוזל משמע דדוקא בשטר מכירה הוא דשייך טעמא דלא יקרייכו כו' ומה שהרב לא ביאר לשיוכלו לכופו לעשות שטר הודאת אמנה הרבה תשובות בדבר חדא דלאו להכי אתא

שבנדון זה ליכא לא הודאה לסהדי ולמוכר אלא שלהרחיב הדבור כתב מ"ש ובגמרא לא הזכירו אלא אין מחייבין לריש גלותא למכור ועל דברי הגמרא קבע הרב דבריו ועוד דשטר הודאה לא ניחא ליה לאינש ליקח דנפיק מיניה חורבא אם המצא תמצא דבשעת הודאתו היה חב לאחרים דאותה הודאה אינה כלום משא"כ במוכר והמשכיל יבין: כתב הרא"ש בתשובה כלל ס"ח סימן ז' וז"ל וכ"ש עתה שטוען המוציא השטר שהוא הלוה הממון ההוא ועשה השטר בשם המלוה דטענה גרועה היא דאין אדם מלוה מעות לראובן ועושה השטר בשם לאה אשת ראובן וכו' ואפילו אם אמר בשעת הלואה לראובן המעות הללו שלי הן ואני מלוה אותם לך בשם אשתך ואפילו בפני עדים אמר לו אפ"ה אינו מצוי שאדם יעשה כך כו' פירוש לא שהיתה אמירה זו לעדים בפניה דא"כ אם שתקה ודאי דאין לך הודאה גדולה מזו אבל נראה דאמר כן לבעל בפני העדים וממה שהשטר יוצאת מתחת ידו מוכחא מילתא שהמעות שלו ובצירוף האי טעמא הוה ס"ד לומר כן להכי כתב אינו מצוי שאדם יעשה כך ודוק:

הלכה ו

ואם ידע הלוקח שחפץ זה של ראובן כו'. נראה דרבינו ס"ל לדמותה להההיא דאמרינן בפרק חזקת ההוא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מפלניא זבינתה דא"ל דזבנה מינך א"ל את לאו קא מודית דהאי ארעא דידי היא ואת לא זבינת מינאי לאו בעל דברים דידי את ואפילו אית ליה מגו דאי בעי אמר מינך זבינתה בדאכלה שני חזקה לאו כלום הוא כיון דלא טעין טענת ברי ודוק ועיין בתשובת מהריט"ץ סימן רפ"ו:

הלכה ז

כל סרסור שהודיע ללוקח כו'. נראה שדעת רבינו דכל שהודיע ללוקח דשל פלוני הוא יש לו יתר שאת משידע הלוקח שהחפץ של פלוני דהכא כל שלא פסק המוכר עצמו לאו כלום הוא דלכך הודיעו לומר שילך ויפסוק ואפילו אמר השליח בכך פסקתי עמו לאו כלום הוא. ונראה דאפילו חרם לא יחרים כיון שהודיעו כל מעשה השליח דשויו לאו כלום הוא. ומה שפירש הר"א ז"ל שלא אמר המוכר לסרסור כלום בכמה יתננו ומש"ה אין המכר כלום קשה דלמה הצריך רבינו שיאמר המוכר ללוקח מכור לך בכך וכך כשיאמר לסרסור מכור לי בכך ומכרו קיים המקח כיון שכל שאינו מכר הוא שלא פסק דמים עם הסרסור אלא אמר לו מכור לי זה סתם וצ"ע. ובדברי מהריק"א קשיא לי טובא שתמה על הראב"ד ואמר אם היה החפץ שוה מאה והלך ומכרו בחמשים וכי יעלה על הדעת שבשביל שאחר לו מכור בכמה שתמצא שהמכר יהיה קיים כו' ולדעתי חס ליה למרן הראב"ד ז"ל לומר כן ולאו להכי נתכוון דהרב ז"ל לפרש בא דהא דקאמר רבינו דאם

אמר ראובן איני רוצה בדמים אלו מחזיר הלוקח היינו שלא פסק עם הסרסור אלא א"ל סתם לך מכור לי חפץ זה דלא נתכוון המוכר אלא שילך למכור אבל צריך לאימלוכי ביה בכמה יתננו וסיים הראב"ד ז"ל ואמר אם א"ל מכור בכמה שתמצא כלומר שאי אפשר לומר דכשא"ל מכור בכמה שתמצא הוא דאיירי רבינו דא"כ למה יחזור ויאמר איני רוצה כו' ובודאי כשמכר מעט פחות או יותר הוא. אבל מעולם לא יצא מפי מרן הראב"ד מ"ש מהריק"א בשמו ואם דעת הראב"ד היה כן לעיל במ"ש רבינו דשנים שהתנו שכל מי שרוצה לשלוח לחבירו משלח ביד מי שירצה הרי זה משלח ביד מי שירצה שהוא ראוי להוליך דבר זה שם הו"ל להראב"ד להשיג עליו ולומר אפילו ע"י חש"ו מצי למשלח כיון דביד מי שירצה קאמר והא רצה בהם אלא ודאי שלא נתכוון אלא להגון לשליחות זה ה"נ דכוותה ודוק:

הלכה ח

הלוקח כלים מבית האומן כו'. דברי רבינו ז"ל תמוהים שלא פירש לומר דמיירי דקייצי דמיו והוי זבינא חריפא וכמ"ש בפ"ד מהלכות מכירה שהצריך שיהיו דמיו קצובים וחביב על הלוקח גבי הלוקח כלים לבקרן ונאנסו שחייב ובפ' ד' נדרים מייתו סייעתא לשמואל שהוא בעל המימרא שכתב רבינו שם בפ"ד מהלכות מכירה מהא דהלוקח כלים לשגרם בבית חמיו דמשמע דכמו דהתם בעי קייצי ויקירי בעי נמי הכא. וכבר ראיתי להרא"ש והר"ן והתוספות בפרק השוכר דבעו נמי הכא קייצי ויקירי כמו הלוקח כלים לבקרן. וראיתי למהריב"ל ח"ג סימן פ"א שהקשה זה לרבינו ועיין עוד שם שנשא ונתן בדברי רבינו ומתוך תירוץ הראשון מקושיא השניה שהקשה הרב לרבינו יוצא לנו תירוץ למה שהקשינו וצ"ע. וגם מ"ש רבינו שלא ע"מ למוכרם לאחרים כו' גם בזה תמיהא לי שלא הצריך זבינא חריפא שכן משמע מדברי הש"ס בנדרים וכ"כ הפוסקים ודוק:

פרק ג

הלכה א

הרי זה כותב לו הרשאה כו'. כתב הטור סימן קכ"ג סט"ו דר"ת היה נוהג לשלוח הרשאה ביד עכו"ם. ומהרשד"ם סימן נ"ט כתב דסברת ר"ת היא דעת יחיד ומרן ז"ל פסק כר"ת וכ"כ הרב תה"ד סימן ע"ר דסברת ר"ת הלזו היא מוסכמת מהכל ואפילו לרש"י דמעות אינם קונות בעכו"ם אפשר דיודה לר"ת בחליפין:

הלכה ג

אחד מן האחים שלא חלקו כו'. עיין במרדכי פרק מי שהיה נשוי שדבריו תמוהים ועיין בהגהות מרדכי ובסמ"ג עשין פ"ב ועיין מהרשד"ם ח"מ סימן קס"ב ושער אפרים סימן קל"ג:

הלכה ד

הבעל בנכסי אשתו צריך הרשאה כו'. כתב בתשובת מהרש"ך ח"ב סימן קמ"ד וז"ל ועוד יראה לי לומר דאפילו שלא נשבעה לקיים פסק הברורים הראשונים וגם לא היה בא בעלה בהרשאתה מ"מ יש לקיים מה שנשבע לקיים גזירת הברורים הראשונים כו' יע"ש. ודבריו הללו בלתי מובנים אצלי דנהי דיכול לאשתעויי דינא כיון דנחית אפירי מיהו שיברור ברורים לקיים מה שיגזרו עליהם זה ודאי צריך דעת אשתו ובלאו הכי אין מעשיו כלום ולא מהני האי טעמא אלא דלא נימא אידך לאו בעל דברים דידי את וכבר כתבו רבוותא דצריך שלא יהא נידון בהודאתו דלאו כל כמיניה לחוב לאשתו אלא אם יתחייב הבעל צריך שיהיו ע"פ עדים או בראיית בעל דבר וכן ודאי צריך ב"ד שיהיו רשאין בעלמא לדון אותו בע"כ ובנדון זה כל בתר איפכא קא אזיל ודברי הרב צ"ע, כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ח סי' א' וששאלת ראובן שהכניסה לו אשתו בנדוניא כו' ואם בנכסי מלוה הרי המעות הכתובים בשטר שיוציאם מלוי ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות כו' ועיין בכלל מ' סימן א' שכתב הפך מזה יע"ש וצ"ע. (*א"ה עיין מ"ש הרב המחבר פ"ב מהלכות מלוה ולוה דין ו'):

הלכה ז

היתה לו מלוה ביד אחר כו'. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"ד מהלכותמלוה ולוה דין ה'). מ"ש בכ"מ באמת איני יודע מה צורך להקנאת ד"א להרשאת גביית מלוה כו' אין זה מן התימה וטעם נכון הוא מה שהצריכו בהקנאת מלוה אגב קרקע שלא יהא כח מלוה דאתי מתקנתא חמור מהרשאת פקדון דמהני מדינא וגבי מעות פקדון צריך שיקנם אגב קרקע דאין מטבע נקנה בקנין ודי שיחשבו הרשאת מלוה כאילו הוא פקדון כדי שיוכל להרשותו ולא שנאמר מעות פקדון צריך אגב ומלוה א"צ וזה ברור. ומהרשד"ם סימן קצ"ט הבין דמ"ש רבינו שאין אומרים יקוב הדין את ההר כו' קאי נמי אמה שנהגו לכתוב הרשאה. ומסתברא לו כדברי מהריק"א ודוק. אלא שהרב תה"ד בכתביו סימן רי"ז משמע שהבין בדברי רבינו במה שכתב ודברים אלו קלים כו' דקאי לעיקר תקנת ההרשאה וכמהרשד"ם יע"ש איברא דמ"ש מהריק"א דלא קאי ודברים אלו כו' אלא אסמיכת ד"א שבא"י כן דעת מהרימ"ט בתשובה חה"מ סימן י"ז והאריך הרבה

בדבר. ומ"ש שם (דף י"ז ע"ד) וז"ל הרי שהביא ראיה דמקילינן בהא מדסמכינן לד' אמות שבא"י ולא הביא מדכתבינן הרשאה על מלוה כו'. דברי הרב קשים לשמוע שהרי מה שהביא ראיה הוא לומר דע"כ לא בעינן דבר מסויים גבי הרשאה דהכי שדרו ממתיבתא אד' אמות של א"י סמכינן אע"ג שאינו מסויים והוא ממש ראיה ממ"ש דלא בעינן מסויים ומה לו להביא ראיה ממה שאינו דומה ואין לו עסק זה בזה גם מה שהכריח מדברי הרמב"ן מלבד שאין בו להכריח דבר זה אפשר לומר לרווחא דמילתא דלפום מסקנא דשמעתתא דמוכח דלא סמכינן אקרקע של א"י היאך סמכו להרשאת פקדון שיש בו כדי להקנותו מדינא דגמרא בלא תקנת הגאונים ולמה לא הצריכו שיקנם על קרקע שלו ואם אין לו יקנה או ישכיר. ולזה כתבו דהכי שדרו ממתיבתא להקל בדבר בין במלוה דע"כ לאו מדינא מצי להקנותו וצריך לתקנה בין בפקדון דמצי להקנותו מדינא לא הטריחוהו לכך אלא סמכינן אקרקע של א"י ודוק. ומה שדקדק מהריק"א ממה שסיים רבינו שזה מי יאמר כו' אין בו כ"כ הכרח דאפשר דכוונת רבינו בזה הוא דממה שתיקנו על קרקע א"י מוכח דקל הוא שהקלו בעיקר הרשאה דאי לא הוו מצרכי קרקע שיש לו עכשיו וממה שסיים רבינו אין כופין ליתן עד שיבא בעל דינו ולא אמר עד שיקנהו אגב קרקע שיקנה משמע דאכולה מילתא קאי כסברת מהרשד"ם:

הלכה ט

הבא בהרשאה שמחל לזה הנתבע וכו'. כתב מרן סימן קכ"ג מ"א וז"ל וכתב הרשב"א ראובן שמחל לעכו"ם כל החוב אע"פ שא"ל שמעון כשם שתעשה בשלך תעשה בשלי חייב ראובן לפרוע כו' ועיין במרדכי בפרק החובל מ"ש בשם מוהר"ם ודוק. ועיין שער אפרים סימן קל"ג (דף צ"ט) ועיין במ"ש מרן ס"ס קע"ו:

פרק ד

הלכה ד

השותפין שהתנו ביניהם כו'. בטור סימן קע"ו נתבאר בב"י שדעת מהר"ם והרשב"א דבמקום הפסד שותף חולק שלא מדעת חבירו נראה דאינו אלא כשהשטר היה כתוב על שם השני שותפין אבל אם השטר כתוב על שם ראובן לבד פשיטא שאין ראובן יכול לומר לעצמי אני מציל ודבר זה קיימתיו מסברא ואח"כ מצאתי להרדב"ז בתשובה כ"י שכתב כן ודברים ברורים הם בעיני. שותפין שמת אחד מהם וממון השותפין היה מעות בעין ובא חבירו ונתעסק בממון וטען ואמר כשמת שותפו חלק השותפות ונטל חלק חבירו וזקפן עליו במלוה ונתעסק לעצמו וכתב הרב פ"מ ז"ל ח"א סימן ע"ט דלא מיבעיא לדעת

הרמב"ן והרשב"א שהביא מרן סי' קפ"ג דאית להו גבי שליח דלא מהימן לומר זקפתים עלי במלוה דפשיטא דה"נ לא מהימן השותף אלא אף לדעת המורים שהביאם הרמב"ם אפשר דיודו הכא כיון דשני שותפין הללו הוו ידיעי לעלמא שהיו שותפין ואפשר דאף אם הביא עדים על זה לאו כל כמיניה לזקפם עליו במלוה יע"ש שהאריך בטעם זה ודבריו הם מגומגמים בעיני ודו"ק. ועיין מהרשד"ם ח"מ סימן קנ"ה והראנ"ח ח"א סימן מ"ד דנראה שחולקים עם הר"ב פ"מ יע"ש. כתב הטור סימן קע"ו סל"ד ואם חילק בלא דעת חבירו והרויח או הפסיד הכל לאמצע כאילו לא חלקו וי"א שכל ההפסד שלו כו' ול"נ לומר שלא חלק אלא על דעת שהיה סבור שהחלוקה היתה כדין כו'. וכתב על זה מרן הבית יוסף ומה שכתב רבינו דלא נהירא ליה לא נהירא לי דהיינו ממש דין הנותן מעות לשלוחו לקנות בהם חטים וקנה בהם שעורים כו'. ועיין במה שרמזתי סימן קפ"ג ס"ו (*א"ה נתבאר לעיל פ"א מהלכות אלו דין ב' יע"ש) דהיכא דהפחת לא בא מחמת השינוי דאיכא מ"ד דלא פחתו לו ולפי סברא זו לא קשיא להריב"ה מהך דפחתו פחתו לו ודו"ק. ועיין בב"ח ודו"ק:

פרק ה

הלכה א

עבר ועשה שלא מדעת חבירו וכו'. לאו דוקא שאמר הן אלא כיון שידע ושתק ולא מיחה קרינן שהסכים למעשיו כ"כ מהרשד"ם סימן שס"ח ועיין בסימן רי"ט ובס"ס כ"ח וסי' קמ"ח וקע"ט וכ"כ מהר"י יפה הובאו דבריו בתשובת מהראנ"ח ח"א סימן ס"ד. אך מהריב"ל ח"א סוף כלל ה' חולק בזה וס"ל דלא אמרינן שתיקה כהודאה דמיא וכ"נ מדברי מהר"י אדרבי סימן קל"ד ועיין מהרימ"ט ח"מ ס"ס קי"ב ודו"ק. וכתב מהרימ"ט סימן קי"ב (דף ק"ך ע"ד) וז"ל ותו דאחר מעשה אפילו אמר דברים שמורים שהוא מתרצה לאו מידי הוא כו'. והנה רבינו כתב עבר ועשה שלא מדעת חבירו ואח"כ הודיעו והסכים למעשיו פטור וזה שלא כדברי הרב ומאי דאייתי מעובדא דמרי בר איסר קשה לזווגם לענין זה כקריעת ים סוף כמבואר וצ"ע:

הלכה ב

אחד מהשותפין שעבר ומכר בהקפה כו'. אין לפרש דהטעם חיוב שותף ששינה או מכר בהקפה דהוי משום שפשע דאי הכי צריך לפרש דאיירי כשהאחד מהם מתעסק בשותפות דהיינו אותו שפשע דאם שניהם מתעסקים הוי פשיעה בבעלים ופטור דשותפין כל אחד שאול במלאכת חבירו כמ"ש בפרק חזקת. אבל נראה דלא שייך טעם

פשיעה אלא בנתרשל ולא שמר יפה אבל כשעשה מעשה בידים והפסיד מזיק איקרי וחייב אפילו בבעלים. ואע"פ שדעת רבינו דכל פושע מזיק הוי כמ"ש בפ"ב מהלכות שכירות היינו להשוות פושע דדמי קצת למזיק אבל מזיק לעולם גרוע מפושע ודו"ק. אח"כ מצאתי לרבותינו בעלי התוספות שכתבו בפרק המפקיד גבי ההוא אפוטרופא דזבן תורא ליתמי ולא הו"ל ככי ושיני ומת דקאמר נימא לאפוטרופא זיל שלים אמר אנא לבקרא מסרתיה והקשו התוס' דמשמע דאי לאו טעמא דלבקרא מסרתיה הוה חייב משום פושע ואילו בפ' ד' וה' אמרינן מעליית יתמי כו' דמשמע דאפוטרופא שפשע פטור ולפי מאי דאמרן קשה דמאי איריא דשאני הכא דהזיק בידים שלקח שור דלא הוה ליה ככי ולכך אי לאו טעמא דלבקרא מסרתיה חייב משום מזיק. שוב מצאתי שכתב רבינו בפכ"א מהלכות אישות האשה ששברה כלים בעת שעשתה מלאכתה בתוך ביתה פטורה משום שלום ביתה והשיג עליו הראב"ד ואמר דמן הדין נמי פטורה שהיא שמירה בבעלים דכל שעה שכור לה. משמע דס"ל להראב"ד דאין חילוק בין פשיעה בבעלים למזיק בידים. גם ה"ה שדחה דברי הראב"ד מטעם דאין שכור לה אלא בשעה שמתעסק בצרכיה משמע דמודה נמי להראב"ד וצ"ע. ואפשר לחלק בין מזיק שלא בכוונה דאף שחייב מן הדין דאדם מועד לעולם כיון דס"ס הזיק שלא מדעתו לא מיקרי מזיק (בבעלים) לחייבו. ובזה מתיישב מה שדחקתי עצמי ליישב דברי הראב"ד פ"ב מהלכות שכירות יע"ש ויש להתיישב עוד שם בדברי רבינו ברפ"ז מהלכות חובל ומזיק ודו"ק. שוב ראיתי למהרש"ך ח"א סימן מ"ה שרצה להכריח מדברי רבינו ז"ל אלו דמזיק בבעלים חייב על דרך שכתבתי יע"ש. אחר זמן רב ראיתי בתשובה כ"י למהרדב"ז שכתב בפירוש דטעמא דשותף ששינה ומכר בהקפה דחייב דהיינו משום מזיק וכמו שכתבתי. (*א"ה עיין מה שכתב הרב המחבר פכ"א מהלכות אישות דין ט' ובפ"ז מהלכות חובל ומזיק דין ג' ובסימן י"א מהלכות נחלות דין ה'):

פרק ז

הלכה א

לפיכך שטר עיסקא היוצא על היתומים כו' נשבע בעל שטר וגובה מחצה. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פכ"א מהלכות מלוה ולוה דין א' בסוף התשובה יע"ש):

פרק י

הלכה ה

ראובן שהטיל לכיס ת' דינרין כו'. כתב הטור סימן קע"ו ס"ח בשם הרמ"ה דלא אמרינן ההפסד לאמצע אלא בגוף הממון שנשתתפו אבל להשתעבד לשלם מביתו ההפסד לא וכתב הרב מ"ץ ח"ב סימן ט"ו דהיא סברא מוסכמת אין מי שחלק עליה ותמהני דרבינו הכא בפירקין חולק עליו בפירוש וכך כתב המבי"ט ח"א סימן ר"ב יע"ש. והתימה על הטור דבסימן צ"ב ס"ך הביא דברי רבינו בסתם ובסימן קע"ו כתב דברי הרמ"ה וכן יש לתמוה קצת על מרן בשלחנו הטהור ממ"ש בסימן צ"ג למ"ש בסימן קע"ו ועיין ב"ח במה שרצה לחלק ועיין בתשובות להרמב"ן סימן ך' הביא מרן סימן קע"ו מחודש שני ודוק ועיין בני אהרן סימן מ"א דרכי נועם ח"מ סימן ל' ועיין מ"ש הטור סימן קע"ו ס"י בשם הרמ"ה ודוק:

הלכה ו

כיצד דנין בדין זה לוי כבר נפטר בהודאת שמעון כו'. כתב מרן בכ"מ דמיירי כשהשטר ביד שמעון ולענין כל החוב שנאמן במגו דאי בעי מחזיר לו השטר וקשה מ"ש רבינו ואם לא הביא שמעון ראיה ישלם מביתו וזה למה כיון שבידו להחזיר ודומה לזה כתב רבינו גבי טען שמעון שיש ללוי חוב אם היה בידו ויכול ליתנו נאמן: סליקו להו הלכות שלוחין ושותפין